

Η ΛΓ΄ ΕΠΚΑ ξεκίνησε τη λειτουργία της ως ανεξάρτητη Περιφερειακή Υπηρεσία του ΥΠΠΟΤ στις 8 Ιουνίου του 2006, με έδρα την Πρέβεζα και αρμοδιότητα στους Νομούς Πρέβεζας και Άρτας.

ΠΡΕΒΕΖΑ

Ο αρχαιολογικός χώρος της **Νικόπολης**, της πόλης που ίδρυσε ο Οκταβιανός Αύγουστος σε ανάμνηση της νίκης του επί του Μάρκου Αντώνιου και της Κλεοπάτρας στη ναυμαχία του Ακτίου το 31 π.Χ., βρίσκεται στη χερσόνησο της Πρέβεζας, καταλαμβάνει έκταση 15.000 στρέμματα και συνιστά έναν από τους πιο σημαντικούς και εκτενείς αρχαιολογικούς χώρους της Ηπείρου. Η Υπηρεσία μας στο πλαίσιο οικοδομικών δραστηριοτήτων ιδιωτών διενήργησε σωστικές ανασκαφικές έρευνες στις παρυφές του επισκέψιμου αρχαιολογικού χώρου, συμπληρώνοντας την εικόνα της αρχαίας πόλης. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην περιοχή Βαθύ του Δήμου Πρέβεζας, όπου τοποθετείται ένα από τα τρία λιμάνια της πόλης. Οι περιορισμένης έκτασης ανασκαφές (οικ. Λεοντίση, Ξέρα κ.ά.) απέδωσαν σημαντικά ευρήματα, που επιβεβαίωσαν την ανάγκη κήρυξης της εν λόγω περιοχής με σκοπό την προστασία των αρχαιοτήτων. Στα ευρήματα από την περιοχή συγκαταλέγονται αρχιτεκτονικά κατάλοιπα κτισμάτων της ρωμαϊκής και της παλαιοχριστιανικής περιόδου, σχεδόν πάντα θησαυροί χάλκινων νομισμάτων, μεγάλες ποσότητες κεραμικής και θραυσμάτων κεράμων, αποθέτες, ποικίλα μεταλλικά αντικείμενα, καθώς και ενδείξεις εγκατάστασης εργαστηρίου πορφύρας, που συνηγορούν σε χρήση της περιοχής κατά την περίοδο από τον ύστερο 1ο αι. π.Χ. έως και τον 5ο-6ο αι. μ.Χ. Μάλιστα, στο οικοπέδο Τριάντη, ανασκάπτεται τα δύο τελευταία χρόνια αντιπροσωπευτικό τμήμα του οικοδομικού ιστού του ρωμαϊκού προαστίου των

πρώτων χρόνων ίδρυσης της Νικόπολης, το οποίο σε μεταγενέστερη περίοδο μετατρέπεται σε εργαστήριο επεξεργασίας πορφύρας. Στη θέση «Ανάληψη» εντοπίστηκαν οικοδομικά λείψανα και ορθογώνιες δεξαμενές, τα οποία φαίνεται να ανήκουν σε εγκαταστάσεις εργαστηρίου ή σε βοηθητικούς χώρους αγρέπαιλης, που χρονολογείται από τα τέλη του 1ου αι. π.Χ. έως και τον 3ο αι. μ.Χ.

Στη θέση «Πνευματικός Φάρος-Ταράνα» η ανασκαφική έρευνα τα έτη 2009 και 2010 αποκάλυψε τμηματικά δύο αγροικίες-εγκαταστάσεις αγροτικού χαρακτήρα, μία δεξαμενή, 18 κεραμοσκεπείς τάφους, δύο θησαυρούς χάλκινων νομισμάτων και μεγάλη ποσότητα κινητών ευρημάτων και κεραμικής, που χρονολογούν τις εγκαταστάσεις στην περίοδο του 3ου-4ου αι. μ.Χ.

Πέραν της Νικόπολης, σωστικές έρευνες πραγματοποιήθηκαν σε διάφορες περιοχές του νομού, όπως στο **Θέμελο** του Δήμου Φαναρίου, όπου εντοπίστηκε και ερευνήθηκε, στις υπώρειες του λόφου της προϊστορικής Εφύρας, παιδική ταφή σε κεραμοσκεπή τάφο, που περιείχε ελάχιστα όστρακα πήλινων αγγείων και μικρών διαστάσεων χάλκινο αγγείο. Στην ανατολική είσοδο του οικισμού της **Κορώνης**, στο λόφο Τσουμπάρι (εικ. 1), πλησίον του ποταμού Κωκυτού, σύντομη έρευνα το 2008, ύστερα από διαπίστωση λαθρανασκαφικής δραστηριότητας, αποκάλυψε λείψανα επιβλητικού κτηρίου ελληνιστικών πιθανότατα χρόνων. Το κτήριο, το οποίο ο Σ. Δάκαρης αναγνώρισε ως ναός σκημο, συνέχισε να κατοικείται και κατά τους ρωμαϊκούς χρόνους, ενώ η χρήση του χώρου επιβεβαιώθηκε και κατά τους μεταβυζαντινούς χρόνους. Μικρής έκτασης ανασκαφική έρευνα πραγματοποιήθηκε το 2007 στον **Άγιο Αθανάσιο Θεσπρωτικού** και συγκεκριμένα σε μία από τις κυκλικές κατασκευές-«καλύβες», οι οποίες θεωρούνταν από το σύνολο των ερευνών ότι ανήκουν στην εποχή του Χαλκού, παραδοχή που καταρρίφθηκε με

Εικ. 1. Κορώνη Φαναρίου, λόφος Τσουμπάρι. Κτήριο ελληνιστικών χρόνων.

Εικ. 2. Δήμος Λούρου, περιοχή «Τζούμσα». Αγροικία ρωμαϊκής περιόδου.

τον εντοπισμό μεταβυζαντινών χρόνων εφωλωμένης κεραμικής.

Ανασκαφικές έρευνες σωστικού χαρακτήρα πραγματοποιήθηκαν κυρίως κατά την εκτέλεση υποέργων σωστικών ανασκαφικών ερευνών, στο πλαίσιο έργων – οδοποιίας, ύδρευσης, άρδευσης – ενταγμένων στο Γ' ΚΠΣ και στο ΕΣΠΑ. Στην κατασκευή του δρόμου «**Σύνδεση Καναλλακίου με Ε.Ο. Πρέβεζας - Ηγουμενίτσας**» εντοπίστηκαν τάφοι της εποχής του Χαλκού και των αρχαϊκών χρόνων. Στο πεδινό τμήμα των **Δήμων Λούρου** και **Ζαλόγγου**, κατά την εκτέλεση αρδευτικού έργου τα έτη 2008 και 2009, εντοπίστηκε σημαντικός αριθμός θέσεων με ποικίλα αρχιτεκτονικά κατάλοιπα και κινητά ευρήματα, που τοποθετούνται, κατά κύριο λόγο, στους ελληνιστικούς και ρωμαϊκούς χρόνους. Εντοπίστηκαν τμήμα του αγωγού του ρωμαϊκού υδραγωγείου, αποθέτες κεραμικής και κεράμων, τμήμα κτηριακής εγκατάστασης, ελεύθερη ταφή κ.ά. Εντυπωσιακότερος όλων ήταν ο εντοπισμός εκτεταμένων αρχιτεκτονικών καταλοίπων (περιοχή «Τζούμσα» Δήμου Λούρου), πιθανώς, αγροικίας της ρωμαϊκής περιόδου, η οποία καταλαμβάνει έκταση τουλάχιστον 522 τ.μ. και αποτελούνταν από σύμπλεγμα δωματίων και δεξαμενών, συμπεριλαμβάνοντας και εργαστηριακές εγκαταστάσεις, ενώ διέθετε πολυτελή βοτσαλωτά και ψηφιδωτά δάπεδα (εικ. 2).

ΑΡΤΑ

Η πόλη της **Άρτας**, κτισμένη πάνω στα ερείπια της Αμβρακίας, είναι κηρυγμένος αρχαιολογικός τόπος και, ως εκ τούτου, σχεδόν σε κάθε οικοπέδο πριν από τη διενέργεια οικοδομικών εργασιών εντοπίζονται τμήματα της αρχαίας πόλης. Η ΛΓ' ΕΠΚΑ από την έναρξη λειτουργίας της και μέχρι τις αρχές του 2008 – με χρηματοδότηση από πιστώσεις του ΥΠΠΟΤ ή ιδιωτών – ερευνήσε και απο-

δέσμευσε το σύνολο των προς διερεύνηση οικοπέδων, προκειμένου να καταστεί δυνατή η απρόσκοπτη συνέχιση των προβλεπόμενων οικοδομικών εργασιών. Οι ανασκαφικές έρευνες αποκάλυψαν τμήματα του οχυρωματικού περιβόλου, της ανατολικής νεκρόπολης και του πολεοδομικού ιστού της αρχαίας Αμβρακίας, φέρνοντας στο φως εκατοντάδες ασημένια και χάλκινα νομίσματα, αλλά και πολυάριθμα κινητά ευρήματα, όπως επιτύμβιες στήλες, πήλινα αγγεία και ειδώλια.

Αποσπασματικά οικοδομικά λείψανα – τμήματα οικιών, δρόμων, αποχετευτικών αγωγών –, τα οποία συχνά επικαλύπτονται από μεταγενέστερες οικοδομικές φάσεις με τελικές εκείνες των βυζαντινών και μεταβυζαντινών χρόνων, που αντιπροσωπεύονται κυρίως με αποθέτες, εντοπίστηκαν σε πολλά οικοπέδα σε διάφορα σημεία της σύγχρονης πόλης της Άρτας. Ενδεικτικά αναφέρεται η ανασκαφική έρευνα σε χώρο εμβαδού 350 τ.μ., στο οικοπέδο ιδιοκτησίας «Τρίγωνο Οικοδομική ΕΠΕ» (εικ. 3), που αποκάλυψε τμήμα αποχετευτικού διαδρόμου-αγωγού και μεγάλο μέρος οικίας με ένδεκα κλειστούς χώρους, στο εσωτερικό ενός από τους οποίους βρέθηκε λάκκος εγκαινίων με 47 ακέραια μικρογραφικά αγγεία μαζί με ελάχιστα θραύσματα ειδωλίων, καθώς και δέκα πυρήνες ελαιοκάρπων με εξωτερική επένδυση χρυσού. Η πρώτη φάση της οικίας ανάγεται στους ύστερους αρχαϊκούς χρόνους (τέλη 6ου-αρχές 5ου αι. π.Χ.) και η τελική καταστροφή και εγκατάλειψή της στους ύστερους ελληνιστικούς χρόνους, ενώ αρκετές ήταν οι μεταβυζαντινές παρεμβάσεις στο χώρο, όπως κλίβανος και 20 αποθέτες-λάκκοι απορριμμάτων. Ίχνη αρχαϊκής οικίας, τμήμα οικίας κλασικών και ελληνιστικών χρόνων και βυζαντινές ταφές συμπληρώνουν την εικόνα της αδιάκοπης κατοίκησης του χώρου.

Στο νοτιότερο τμήμα του οικοπέδου Παπα-

Εικ. 3. Δήμος Άρτας, οικόπεδο ιδιοκτησίας «Τρίγωνο Οικοδομική ΕΠΕ». Τμήμα οικίας από οικοδομική νησίδα της Αμβρακίας.

νικολάου εμφανίστηκαν τμηματικά τέσσερις όμορες οικίες με χρήση από τον 6ο αι. π.Χ. έως τους ύστερους ελληνιστικούς χρόνους (2ος αι. π.Χ.), με εντυπωσιακό στρώμα καταστροφής και υπαίθρια αυλή με πηγάδι, οι οποίες διαχωρίζονται από δύο κάθετα τεμνόμενους κεντρικούς αποχετευτικούς αγωγούς-διαδρόμους. Στο χώρο βρέθηκαν, επίσης, ένα πηγάδι και τρεις αποθέτες-λάκκοι απορριμμάτων βυζαντινής περιόδου.

Ιδιαίτερα εντυπωσιακό τμήμα του τείχους της Αμβρακίας αποκαλύφθηκε στο οικόπεδο Γ. Γιαννούτσου, όπου το μέγιστο πάχος του τείχους φθάνει τα 5 μ., με μεγάλων διαστάσεων ασβεστολιθικούς ογκόλιθους στις παρειές και «γέμισμα» από αργούς λίθους, λατίπη και χώμα. Ο εντοπισμός τμήματος του οχυρωματικού περιβόλου και της παρατείχιας οδού κατά την έρευνα στο οικόπεδο Κ. Πανούτσου συμπλήρωσε το τμήμα αρχαίου τείχους, γνωστού από παλιότερα στη νοτιοα-

Εικ. 4. Δήμος Άρτας, οικόπεδο Ι. Βήχα. Τάφος σε ένα από τα νεκροταφεία της Αμβρακίας.

νατολική πλευρά του βυζαντινού κάστρου (περιοχή ΤΕΙ ή Αγίας Παρασκευής).

Πέραν του πολεοδομικού ιστού της πόλης κατά τις διάφορες περιόδους κατοίκησης της, κατά τις σωστικές έρευνες εντοπίστηκαν και τμήματα των νεκροταφείων της Αμβρακίας. Στο οικόπεδο Ι. Βήχα αποκαλύφθηκαν και ερευνήθηκαν 13 τάφοι – διαφόρων τύπων – (εικ. 4), μία θήκη και τμήμα ταφικού περιβόλου, ευρήματα που κυμαίνονται χρονολογικά από τις αρχές του 5ου έως και το α' τέταρτο του 2ου αι. π.Χ. και αποτελούν τμήμα του ανατολικού νεκροταφείου της Αμβρακίας. Αντίστοιχα, τμήμα νεκροταφείου των βυζαντινών χρόνων, που γειτνιάζει με το ναό της Παρηγορήτισσας και πιθανώς σχετίζεται με αυτόν, είχε εντοπιστεί από το 1992 και συμπληρώθηκε από τις σωστικές έρευνες των τελευταίων δύο χρόνων. Πρόκειται για συνολικά 46 λακκοειδείς ακτέριστες ταφές, υστεροβυζαντινών ή και μεταγενέστερων χρόνων, με προσανατολισμό Α.-Δ., καθώς και εντυπωσιακό τμήμα πλακόστρωτης οδού.

Τον Οκτώβριο του 2010 ξεκίνησε η υλοποίηση του – ενταγμένου στο ΕΣΠΑ – έργου «Ανάδειξη-ενοποίηση αρχαιολογικών χώρων αρχαίας Αμβρακίας» με την πραγματοποίηση ανασκαφικών εργασιών και αποκάλυψη τάφων στην Ιερά Οδό -δυτική νεκρόπολη (οδός Κορμμένου). Αντίστοιχα από την ίδια περίοδο, έργο με τίτλο «Βελτίωση δρόμου πρόσβασης και επέκταση δικτύου διαδρομών επισκεπτών του αρχαιολογικού χώρου Κασσώπης» υλοποιείται στην **Κασσώπη** του Νομού Πρέβεζας, με την πραγματοποίηση – σε πρώτη φάση – περιορισμένης έκτασης ανασκαφικών εργασιών αποκάλυψης των δρόμων και των οικοδομικών τετραγώνων της αρχαίας πόλης. Κατά την υλοποίηση έργων οδοποιίας και άρδευσης στο πλαίσιο του Γ' ΚΠΣ και του ΕΣΠΑ η Εφορεία υλοποίησε υποέργα σωστικών αρχαιολογικών ερευνών σε όλο το Νομό Άρτας, αποκαλύπτοντας σημαντικές θέσεις με αρχαιότητες. Κατά τη διάνοιξη νέων οδών στην περιοχή **Βαλαώρα** της πόλης της Άρτας ανασκάφηκαν 36 τάφοι, οι οποίοι αποτελούν τμήμα της νοτιοανατολικής νεκρόπολης της Αμβρακίας των κλασικών και ελληνιστικών χρόνων. Σε έργα κοντά στο **Χανόπουλο**, όπου βρίσκεται κηρυγμένη ακρόπολη, εντοπίστηκαν ευρήματα της εποχής του Χαλκού και του Σιδήρου. Κατά την κατασκευή του δρόμου **Έλατος - Κορφοβούνι** εντοπίστηκαν τάφοι ρωμαϊκών και νεότερων χρόνων. Κατά

τις εργασίες του αρδευτικού έργου του **κάμπου Άρτας** ανασκάφηκαν τμήματα από κτήρια των ρωμαϊκών και πρώιμων βυζαντινών χρόνων. Κατά την παρακολούθηση του εκτεταμένου έργου κατασκευής της «Ιονίας Οδού», από το 2006 μέχρι και σήμερα εντοπίστηκαν σημαντικές θέσεις με αρχαιότητες σε διάφορα σημεία και των δύο νομών, όπως εγκαταστάσεις αγροικίας του τέλους του 4ου-α' τέταρτο του 3ου αι. π.Χ., κεραμικά εργαστήρια στο **Δήμο Κομποτίου**, αλλά και χειροποίητη κεραμική και ταφή στους **Δήμους Ξηροβουνίου** και **Ανωγείου** Νομών Άρτας και Πρέβεζας, αντίστοιχα.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί η πραγματοποίηση σωστικής ανασκαφικής έρευνας στη νεκρόπολη του αρχαιολογικού χώρου του **Ορράου** (εικ. 5), μετά την πυρκαγιά του 2007 που είχε ως αποτέλεσμα την απογύμνωση του αρχαιολογικού χώρου από κάθε είδους βλάστηση. Συνολικά ερευνήθηκαν 27 τάφοι και τρεις θήκες από ντόπιο ασβεστόλιθο, αρκετοί από τους οποίους είχαν συληθεί σε παλαι-

Εικ. 5. Αρχαιολογικός χώρος του Ορράου. Άποψη της νεκρόπολης μετά την πυρκαγιά του 2007.

ότερους και νεότερους χρόνους. Χαρακτηριστικό αποτελεί η κτέριση με σιδερένιες λόγχες και μαχαιρίδια σε πολλές ταφές, καθώς και το προσφιλέ μακεδονικό έθιμο της ανακομιδής οστών και κτερισμάτων προηγούμενης ταφής σε λάκκο εξωτερικά του τάφου, όπου εντοπίζονται ίχνη πυράς και οστά ζώων. Η χρονολόγηση που προκύπτει από τη μελέτη των ευρημάτων καλύπτει όλη την ελληνιστική περίοδο.

Προϊστάμενος

Γεώργιος Εμμ. Ρήγιος

Υπεύθυνοι ανασκαφών

Γ. Ρήγιος, Αν. Αγγέλη, Θ. Κοντογιάννη, Δ. Δρόσου, Ό. Καρούτα, Α. Παπαδημητρίου, Θ. Τζεφέρη, Εμμ. Ψαρρού και Φ. Σίσκα.